

KARDINAAL ROBERT SARAH

**Catechismus
voor het geestelijke leven**

uitgeverij
Betsaida De Boog

Inhoud

Inleiding: Christus navolgen door de sacramenten	7
I Het leven binnengaan door het doopsel	23
II Het innerlijke Pinksterfeest	43
III De Eucharistie en de eredienst	59
IV Jezus volgen naar de woestijn	107
V Een sacrament tot bekering	143
VI Elkaar liefhebben zoals Christus en de Kerk	189
VII Heilig hen in de waarheid...	215
VIII Het mysterie van het kruis	251
IX De Kerk en haar zending	287
Besluit: Geef mij weer de vreugde gered te worden	317

Inleiding

Christus navolgen door de sacramenten

‘Bekeert u en geloof in het evangelie’ (Mc 1,15). Deze woorden die ons de vastentijd binnenleiden, de weg naar Pasen, in de vreugdevolle hoop dat wij mogen deelhebben aan de heerlijkheid van de verrijzenis van de Heer Jezus, komen goed van pas om ons te helpen op de weg van het geestelijke leven, waarvan de vastentijd als het ware een verheving is. De bekering moet inderdaad het werk zijn van ons hele bestaan. Zich bekeren wil zeggen: zich afkeren van al die nutteloze en schadelijke dingen die ons gevangen houden, om ons tot God te keren. Maar waarvan moeten we ons afkeren en waar wacht God op ons? De H. Schrift geeft ons daar het antwoord op als zij ons verhaalt hoe God het volk dat Hij had uitverkoren, uit de slavernij heeft gehaald om het binnen te voeren in het land van de belofte.

Een weg door de woestijn

Toen God, door medelijden bewogen, zijn volk heeft willen ontrukken aan het geweld van de slavernij en de ellende om het uit Egypte te leiden, was dat niet om het leven van dat volk aangenaam te maken of zonder zorgen, maar om het naar de woestijn te leiden, opdat het daar zou ervaren wat armoede is, onthechting, loslaten, eenzaamheid, stilte en strijd tegen zichzelf en Satan, die ons maakt tot een slaaf van de wereld en het geld. Juist in armoede, onthechting en stilte leren we aandacht te hebben voor God en ontdekken we dat we Hem nodig hebben. Doordat de woestijn in de mens leegte, dorst en

stille brengt, bereidt het hem voor op het luisteren naar God en zijn wet. De woestijn is die buitengewone plaats, ver van de verdoving van de communicatie- en informatiemiddelen, waar we een diepgaande mystieke ervaring kunnen beleven van de ontmoeting met God, die ons omvormt en van gedaante doet veranderen.¹

Diep in ieder van ons ligt er een verlangen, waarvan we ons min of meer bewust zijn, om te ontsnappen aan die onophoudelijke werveling van loze en misleidende schijn waarin we leven. De woestijn is de maagdelijke natuur, zoals God haar geschapen heeft, die in staat is om Hem die haar gemaakt heeft aan ons bekend te maken. De zalige Marie Eugène van het Kind Jezus heeft dat als volgt onder woorden gebracht:

De woestijn ontnemt aan de zintuigen en de hartstochten die veelheid aan vormen van bevrediging die ons bezoedelen en de indrukken die ons verblinden en boeien. Haar naaktheid maakt ons arm en maakt ons rein. De stilte maakt ons los van de buitenwereld en laat voor de ziel niets over dan de eenvoudige kringloop van de natuur en de regelmaat van het leven dat zich daar afspeelt. Zij dwingt ertoe die innerlijke wereld binnen te gaan waarnaar de ziel op zoek was.

Die naaktheid en die stilte zijn geen leegte, maar zuiverheid, maagdelijkheid en eenvoud. De woestijn toont aan de ziel die zij tot rust heeft kunnen brengen, een afspiegeling van het transcendente, die onstoffelijke afstraling van de goddelijke eenvoud die zij in zich draagt, dat lichtende spoor van Hem die er haastig voorbij gaat en er aanwezig blijft door zijn werking. De woestijn is vol van God. De onmetelijkheid en de eenvoud ervan openbaren Hem, haar stilte geeft Hem aan ons. Terecht heeft men bij het bestuderen van de geschiedenis van de volkeren vastgesteld dat de woestijn monotheïstisch is en beschermt tegen veelgodendom. Dat is een belangrijke bevinding die aantoonde dat de woestijn, voor hen die zich door haar laten omhul-

¹ Vgl. Léon-Arthur Elchinger, *Je plaide pour l'homme*, Paris, Fayard, 1976, p. 138.

len en aan haar hun ziel geven, zelf ook haar ziel vrijgeeft, het unieke wezen en het transcendente waardoor ze bezielde wordt².

De rabbijnen hielden ervan woordspelingen te maken, zoals de woorden 'dabar' en 'midbar', twee Hebreeuwse woorden die respectievelijk 'woord' en 'woestijn' betekenen, om uitdrukking te geven aan die dubbele overtuiging dat alleen het Woord de woestijn weer tot bloei kan brengen en dat het Woord zich alleen in de woestijn met al zijn scheppende en leven-brengende kracht kan verbreiden. Alleen een hart dat onmetelijk en leeg is als een woestijn kan het Woord van leven ontvangen en bevatten. In de woestijn worden de harten gezuiverd, ze verwerven tegelijkertijd vastberadenheid en verfijning, en worden meer open door de persoonlijke ontmoeting, het oplettend luisteren en het intieme gesprek met God. Daar komt het prachtige gedicht vandaan over de liefde en de huwelijksverbintenis tussen de Heer en zijn volk Israël dat we vinden bij de profeet Hosea: 'En weldra lok Ik haar weer naar Mij toe, zorg Ik dat zij naar de woestijn gaat en spreek Ik tot haar hart' (Hos 2,16).

De woestijn is een plaats van lijden, van beproeving, van strijd en van reiniging, waar God ons laat verblijven om ons te vernederen, ons te beproeven en de grond van ons hart te leren kennen (vgl. Deut 8,2), zoals men het goud loutert (vgl. Zach 13,9).

In de Heilige Schrift is deze dorre plek ook de gewijde ruimte waar het ons gegeven is de goddelijke trouw te ervaren, de tederheid van zijn welwillende voorzienigheid die over ons waakt en ons beschermt. Zoals een adelaar die waakt over zijn nest en boven zijn kleintjes zweeft, zo spreidt God zijn vleugels en neem ons met zich mee (vgl. Deut 32,10-13).

Wat moeten we doen, als wij ons te midden van de bekoringen bevinden, als wij, zoals Elia, voelen dat we niet beter zijn dan onze vaders (vgl. 1 Kon 19,4) en dat we ons verpletterd

² Marie Eugène de l'enfant Jésus. *Je veux voir Dieu*. Tarascon, Éditions du Carmel, 1988, p. 390-391.

voelen onder de last van onze zonden en de vele keren dat wij ontrouw zijn geweest, als wij ontmoedigd zijn, aan het einde van onze krachten op de smartelijke en moeizame weg tot heiligheid, als onze inspanningen om ons te bekeren en onze strijd om gelijkvormig te worden aan Christus vruchteloos lijken en niets afdoen aan onze menselijke middelmatigheid? Waar moeten we hulp zoeken? In navolging van Elia moeten we door de woestijn trekken om de berg van het Verbond dat we gesmaad hebben, te bereiken. Om dat Verbond veilig te stellen en de zuiverheid van het geloof te herstellen 'liep Elia veertig dagen en nachten lang tot hij de berg van God, de Horeb, bereikte' (1 Kon 19,8). Mozes en het Hebreeuwse volk hadden veertig jaar in de woestijn verbleven (vgl. Num 14,133 en Ex 16,31-36); Christus trekt zich er gedurende veertig dagen en veertig nachten terug in vasten en eenzaamheid, stille contemplatie en gebed.

De profeten, vooral Elia en Johannes de Doper, die vervuld zijn van een niets ontziende ijver voor God, nemen ons in de kracht van hun geloof en het vuur van hun liefde mee op die lange tocht naar de bron van ons leven, onze trouw en onze waarachtige identiteit. We moeten doorgaan, want een leven dat geen ontwikkeling doormaakt, sterft af. Doorgaan, dat wil zeggen: voortgang maken in heiligheid; stil blijven staan of achteruit gaan verstikt de normale ontwikkeling van het christelijke leven. De vuur van de liefde tot God moet gevoed worden en door te branden van nieuwe aanvoer blijft het levend. Als het zich niet verbreidt zal het spoedig doven. 'Als je zegt: zo is het wel genoeg, waarschuwde de H. Augustinus, dan ben je verloren. Streef altijd naar meer, ga onophoudelijk verder, maak steeds voortgang. Blijf niet op dezelfde plaats, doe geen stap terug, dwaal niet af.'³

De weg van bevrijding die het boek Exodus ons verhaalt was de voorafbeelding van de innerlijke reis waartoe elke christen in

³ Augustinus, *Sermo* 169,15 (*PL* 38,926).

de loop van zijn leven geroepen is. Want God neemt er de tijd voor om ons hart te veroveren en het voor te bereiden op het Nieuwe Verbond met Hem. Die weg wordt ons voorgehouden door de zeven sacramenten van doopsel, vormsel, huwelijk, priesterschap, boete en verzoening, Eucharistie en ziekenzalving. Het beleven van de sacramenten in hun diepe betekenis en in het geloof van de vernieuwende kracht van God betekent inderdaad dat we aanvaarden dat God zelf ons terugvoert naar de woestijn om ons opnieuw door de Rode Zee te laten trekken en het Verbond met Hem te vernieuwen.

Op weg gaan in het licht van het geloof

Ik stel u voor om samen die weg te gaan, met de Heilige Schrift in de hand, waarbij we de Heer smeken om ons een hart te schenken dat luistert en dat in staat is goed en kwaad te onderscheiden (vgl. 1 Kon 3,9), verlicht en geleid door het licht van het geloof. Het geloof is de rots waarop de mens het intiemste van zijn leven bouwt: zijn relatie met God. Het geloof is even noodzakelijk als het licht om te kunnen zien. Onze zintuigen zijn 's nachts en overdag hetzelfde. Maar in de nacht kunnen we niet zien, omdat het licht van de zon afwezig is. Alleen de gave van het geloof, een heerlijk voorrecht, verleent ons waarlijk toegang tot God, weliswaar in een zekere duisternis, maar met de volledige zekerheid van de waarheid. Zoals de H. Johannes van het Kruis het zegt: 'Het geloof geeft ons God zelf'⁴.

Gezien in dit licht van het geloof ziet de wereld eruit zoals God haar ziet, heel anders dan wat ze is in de ogen van wie er op eigen kracht over oordeelt. Deze verschillende manieren van zien roepen ook tegenstand op: de ongelovigen zeggen dan

⁴ Johannes van het Kruis, *Cantique spirituel (Geestelijk Hooglied) strophe 11* (vgl. J. François Rétoré, *Je vous appelle mes amis*. Éditions du Carmel, Parole et Silence, 1999, p. 47) Nederlandse uitgave bijv. : Gerald Brenan, *Sint Jan van het Kruis, leven en poëzie*. Gooi & Sticht/Kok ten Have.